

opinie

NIX18 is bevoogding van de jeugd

Reina de Haan

raadslid GroenLinks Velsen

Niet roken en geen alcohol voor je achttiende. Dat is de boodschap van de overheids campagne NIX18. Zulke bevoogding werkt averechts: kinderen en tieners leren niet van bescherming tegen het kwade, maar van het zelf ervaren van gevaren.

Rebellie begint in groep acht van het basisonderwijs. Een enkeling zal de veiligheid nog niet verlaten, onder moeders hoede aanschouwen hoe het leven verandert en eisen stelt aan eigen denkvermogen en doen. Maar wie zo blijft, zal buiten de groep vallen, buiten dat wat gangbaar is.

Een kind onttrekt zich langzaam aan de macht van de ouders en ontdekt de wereld zelf, met eigen ogen en eigen waarden. Dat proces is zo oud is als de mens zelf en hoort bij de biologie. Stout zijn is een les. Zonder stout zijn wordt een wezen niet geconfronteerd met de gevaren van het leven en met de grenzen van eigenzinnig handelen en zal hij zwak zijn volwassenheid ingaan.

Bescherm een kind voor alle gevaren die kunnen dreigen en het zal de rest van zijn leven bescherming nodig hebben. Bescherming maakt zwak en onzelfstandig.

Veel volwassenen hebben de neiging tot beter weten. Ze denken dat hun kennis in het kind gepompt kan worden. Zij gaan eraan voorbij dat alleen ervaring het benodigde litteken achterlaat op de ziel. Een peuter moet zijn vingers branden aan de lucifer, wil hij de rest van zijn leven weten hoeveel pijn vuur doet.

Overmatige bescherming van een kind tegen alle slechts dat in het leven op de loer ligt, verarmt de geest. Het kind zal niets aan den lijve ondervinden, maar slechts afgaan op het oordeel van een ander. Het kind kan niet zelf iets uitvinden.

Ik zie een streven naar perfectie van het ouderschap. De samenleving verwacht het, de media schrijven het voor. Dit is niet alleen een onmogelijk streven, maar ook een met een averechts effect. Geloof in gezag heeft in de samenleving al vaak bewezen, dat misbruik van gezag hoogtij viert. Gezag dient niet geloofd, maar gecontroleerd te worden.

De vrijheid van de tiener beknotten, uit oogpunt van bescherming, kan alleen leiden tot enorme problemen. De drang naar die vrijheid, zelfontplooiing en zelfredzaamheid zal bij de een groter worden dan ooit en een vorm van anarchisme aannemen. De ander zal geloof hechten aan alles wat hem wordt voorgeschoteld, wat zal leiden tot zwakte, onderdanigheid en angst.

Overmatige bescherming van een kind verarmt de geest

Contact leggen is niet het ontvouwen van strategische plannen, maar het delen van emoties. Wie dat aandurft, kan op een aandachtig gehoor rekenen, weet Bob de Ruiter.

Vergeet alles voor een goede speech

Terwijl hun medewerkers nog even niet aan het werk hoeven te denken, lopen hun leidinggevendenden dit weekend al te ijsberen in de huiskamer. Wat ga ik maken van de Nieuwjaarsrede? Wordt het net als vorig jaar een verplicht onderdeel dat beleefd wordt uitgezeten? Of wordt het een speech die aanslaat? Wie voor dat laatste gaat, doet er goed aan alle historische voorbeelden en geijkte adviezen maar eens even te negeren. Hij of zij moet vooral bij zichzelf te rade gaan.

Een ongemakkelijk moment tijdens een cursus die we onlangs verzorgden. Een van de deelnemers draagt zijn thuis voorbereide speech voor. De hele groep valt stil van bewondering. Een cursist zegt: "Dit zou een speech van Obama kunnen zijn!" Maar daarna verstoort een andere deelnemer de pret: "Sterker nog, dit is een speech van Obama!"

Sappemeer

Inderdaad, hij had de beroemde toespraak op de Democratische Conventie 2004 gekopieerd en alleen de namen en locaties aangepast. De grootvader uit Kenia had plaatsgemaakt voor de oma uit Sappemeer.

Het voorval staat niet op zichzelf. Zoals studenten een werkstuk bij elkaar kunnen 'googelen', zo kunnen sprekers hun speech bij elkaar sprokelen. Dat laatste gebeurt op grote schaal, blijkt uit onderzoek van web-specialist Arno Gregorian.

Hij analyseerde voor ons het surfgedrag van mensen die zoeken op de trefwoorden 'speech' en 'toespraak'. Wat blijkt? Deze mensen klikken door tot zij bij sites zijn aangekomen waar kant en klare speeches worden aangeboden. Een bruiloft, een begrafenis of een jubileum: voor elke gelegenheid is er een ruim arsenaal voorradig om uit te putten.

Internetpioniers als Jaron Lanier wijzen er al een tijdje op dat, anders dan de bedoeling was, van internet een uniformerende werking uitgaat. Steeds meer mensen plooiën zich naar de formats van Facebook en zoemen als een zwerm bijen van de ene hype naar de andere, bezoeken massaal dezelfde nieuwssites en schieten gelijktijdig in de lach om de zero die gisteren nog een hero was. Lanier voorziet zelfs de komst van 'de massamens'.

Zo kort mogelijk

De gedachte dat de speech, het live uitgesproken woord, de dans zou ontspringen, blijkt nu rijkelijk naïef. De speech heeft in Nederland al een slechte naam. Vraag aan een toehoorder wat hij hoopt als iemand het woord neemt en hij zal zeggen dat hij wil dat de spreker het zo kort mogelijk houdt. Als het imitatiegedrag nog meer navolging krijgt, zal een speech straks als een nog grotere straf ervaren worden dan nu al vaak het geval is. Voor de spreker die zijn gehoor een plezier wil doen, zit er maar één ding op: zoveel mogelijk authentiek zijn en dus persoonlijk worden.

Zuid-Afrikanen luisteren naar de Amerikaanse president Barack Obama tijdens de herdenkingsbijeenkomst voor Nelson Mandela. FOTO EPA

Mag je dan helemaal niet kijken en luisteren naar grote sprekers? Ja, natuurlijk wel. Van redenaars als Cicero en Quintilianus en – in meer recente tijden – Churchill, De Gaulle, Kennedy en Obama valt veel leren. Er loopt echter een smalle grens tussen zich laten inspireren en plagiëren.

Ronald Reagan wordt vaak ten voorbeeld gesteld en dat is terecht. Vriend en vijand zullen het met elkaar eens dat hij ergens voor stond, dat hij een groot spreker was en dat hij een positieve duiding kon geven aan een tragische gebeurtenis. Zo wordt dikwijls zijn uitspraak aangehaald na de ramp met het ruimteveer Challenger in 1986. "The future doesn't belong to the fainthearted; it belongs to the brave."

Ja, een zeer geslaagd voorbeeld van framing en inspirerend in die zin, dat je je na een zware tegenvaller mag afvragen of en welke betekenis je daaraan geeft. Maar het wordt een vorm van letterroof als je er slechts een variatie op verzint. Dan spreek je in een frame dat niet van jou is. Bouw dat liever zelf.

Dat is niet eens zo moeilijk als het nu misschien lijkt. Sla om te beginnen dat boek met de historische redevoeringen maar dicht, doe de pc uit en ga lekker op de bank liggen of maak een ommetje. Laat je gedachten gaan over het afgelopen jaar.

Verplaats je in je publiek. Hoe heeft dat het afgelopen jaar beleefd? Wat waren de meevallers? De teleurstellingen? En hoe heb je het zelf ervaren? Waar lag je wakker van en wat heb je er van geleerd?

Contact leggen is niet het ontvouwen van strategische plannen, maar het delen van emoties. Dus moet je als leidinggevende niet bang zijn om je eigen gevoelens te verwoorden. Wie dat aandurft, houdt een speech die niet als speech wordt ervaren, maar als een persoonlijk gesprek.

Geen jargon

Natuurlijk, eenmaal achter het bureau moet alles nog op papier worden gezet, waarbij het gebruik van jargon uit den boze is. Versleten uitdrukkingen moeten evenzeer vermeden worden. Wil je echt het verschil maken? Gebruik dan alstublieft die uitdrukking niet. Die had al tien jaar geleden verboden moeten worden!

En die stijlfiguren dan? De drieslag, de metafoer en de parallelle? Als die spontaan of na enig mijmeren in je opborrelen, kunt je die gerust gebruiken. Maar anders moet je dat dus niet doen. Wel zo gemakkelijk.

Als je dan zo te werk gaat, zou jouw speech misschien nog wel eens het hoogtepunt van de avond kunnen worden. En ongelukkige momenten blijven jou en je gehoor bespaard.

Bob de Ruiter

speechwriter en oprichter van Het Betere Verhaal